

అభినవసరస్వతి

[మాసపత్రిక]

నాగరఖండ స్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు

జానపతి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

ప్రచురింపఁబడుచున్నది.

గుంటూరు.

సంపుటము { 1941 సం॥ జూన్ నెల 15 వ తేదీ } సంచిక
38 { } 3

విషయములు.

౧. కృతివిమర్శనము
౨. పోతరాజాగారి క్షాన్ధికభయోగాలు
౩. వివాహము
౪. సమాజేశనభయం
౫. అంతుపత్రికల విషయమై లాపాయంట
౬. ఆంధ్రయోగవాసిష్ఠము [89-92 పుటలు] మద్యురి సాంబయ్యగారు
౭. గురుచరితము [9.12 పుటలు] సంపాదకుడు

చందాన్నిర్ణయము సంవత్సరమునకు

ప్రధానపోషకులకు రు 25 0 0	సహాయకులకు రు 15 0 0	
పోషకులకు 10 0 0	చందాదారులకు రు 2 0 0	

Printed at the Chandrika Press, Guntur,
and published at Guntur by the Editor, Astavidhani
Janapati Pattabhirama Sastry,
author of Nagarakhanda, Swarnakaravyavaharam
etc., etc.

రాజపోషకులు.

శ్రీమంతు, రాణి అదిలక్ష్మి దేవమ్మ బహదరుగారు,
గద్యాఅనుస్థానము.

ప్రధానపోషకులు.

- ౧ శ్రీశ్రీ జగద్గురు నచ్చిదాసందాభినవశంకర భారతీస్వాములవారు,
హంపి.
- ౨ శ్రీశ్రీ జగద్గురు, అభినవోద్దండ విద్యాశంకర భారతీ
స్వాములవారు, పుష్పగిరి
- ౩ తంగడ నరసింహారావుగారు, కరణము, మోర్జంపాడు.
- ౪ ఆర్. రామారెడ్డిగారు, దైవముదినె.
- ౫ రాజా సురభి వెంకటరత్నంబ బహదరుగారు,
రాణి, ఆఫ్ జటపోలు, కొల్లాపురము.
- ౬ శ్రీశ్రీ లక్ష్మీనరసింహస్వామివారు, యాదగిరి.
- ౭ రాజా రఘునందనసింగుగారు, నెల్లుట.
- ౮ లింగాల రంగారెడ్డి దేశములుగారు, గణపురము.
- ౯ రామచంద్రారెడ్డి దేశములుగారు, ఇనునూరు.

పోషకులు.

- ౧ జాగర్ల మూడి కుప్పస్వామినాయుడుగారు, కారంచేడు.
- ౨ రాజా శండుకూరు బాలనార్యప్రసాదరావు బహదరు
జమిందారుగారు - జేవడి
- ౩ తాండ్ర వెంకటకృష్ణారెడ్డి దేశములుగారు, బసవాపురము.

అభినవనరస్వతి

సంపుటము 33	వృషనామసంవత్సరము జ్యేష్ఠమాసము	సంచిక 3
---------------	---------------------------------	---------

— కృతివిమర్శనము —

మహాభారతరహస్యము.

ఇది శిష్టా సూర్యనారాయణకాస్త్రిగారిచే విరచితము. జయపురసంస్థానాధీశ్వరులును సాహిత్యసమాప్రముఖ బిరుదాంతులును విద్యత్కవులును పదాన్యులును నగు శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారికిఁ గృతియీఁబడినది. పెండ్లాల శుబ్రహ్మణ్యకాస్త్రిగారువ్రాసిన మహాభారతచోళపై నిది విమర్శనము. ఆహ్మహాభారతచరిత్ర పండితులకే కాక పామరులకును బరిపఁడగని పాపపుష్కారతలతోఁ బరిపూరితము. అద్దాని ననేకులు విమర్శించి యున్నారు. ఆం దీమహాభారతరహస్యముగూడ నొకటి. సుబ్రహ్మణ్యకాస్త్రిగారు సంపూర్ణసంఘసంస్కరణ ప్రియులు; సూర్యనారాయణకాస్త్రిగారు యత్నించిత్రసంస్కరణ ప్రియులు. పాండవపిరిజిమాది బహుభాగములు వారిపృష్టికిఁ బ్రక్షిప్తములుగా, ద్రౌపదీ వస్త్రావహరణాది స్వల్పభాగములు వీరిదృష్టికిఁ బ్రక్షిప్తములు. కాంగ్రెసులీడరు. గాంధీగారి శిష్యుఁడు. ఆట్టిసంస్కరణపరమైన యాశములు వదలినను నీవిమర్శనములో గ్రహీంపఁదగిన విషయము లేన్నియో యున్నవి. గ్రంథము చాల బాగుగానున్నది. అందువలన నవి యభివసరస్వతిపాఠకు లవశ్యముగా నవగతముచేసికొనఁదగినవని యన్యుదభిప్రాయము. కనుక నాయాయీప్రకరణములలోని యాయాయీభాగము లావశ్యక మైనంతవఱకు నపుడపు డభినవనరస్వతి వెల్లడింప వేడ్కపడుచున్నది. చూడుడు.

సంస్కరణములు

...ఈ కాలమునందు నవనాగరికులలోఁ గొందఱు మతము మతనిబంధనలు నెంత మాత్రము పనికిరావనియు దేశవిప్లవమునకు రాజకీయవిప్లవమునకుఁ గారణము లగుననియుఁ జెప్పుచున్నారు. కాని యాయభిప్రాయ మెంతమాత్రము యుక్తమైనది కాదు. మతము మతా చారానుకూలమైన నిబంధనలు లేనిచో నాస్తికత ప్రబలిపోవును. అప్పుడు పురుషకారమునకుఁ దప్ప దైవమునకుఁ దావు లేదు. దైవమునకుఁ దావు లేనిచోటఁ జీరకాలము కాంతి నిలువదు. కాన శాశ్వతమైన ప్రపంచకల్యాణమునకు మతాచారములు ముఖ్యములు... పూర్వపురుషులచేతఁ బూర్తిగా విచారింపఁబడి స్థాపనచేయఁబడిన మతాచారధర్మములకంటె నుత్తమముగా నొక స్థాపించలేరని నానవృత్తము... పూర్వాచారపరులగు పండితుల కాస్త్రములను జక్కఁగాఁ బరిశీలించి... పురాతనవిషయములను బునరుద్ధరించుట కు... దాచారణములు చూపింపఁగలరు.... ఇక నవనాగరికులలో ? తమదృష్టికి గోచరమైన ప్రకృతియే పరమేశ్వరుని సర్వసృష్టిరంగమనియు దానికి వెలఁవలఁ బ్రపంచమే లేదనియుఁ దమ మనస్సున కెంతవఱకేది తోచునో యదియే సిద్ధాంతమనియుఁ దలంచుచుఁ దమ కడ్డుచెప్పినవాని నెటువంటివానినైనను దృఢీకరించుచు

సాంప్రదాయసిద్ధాంతములైన వాక్యములం జేస్తుచున్న పూర్వాచారపరులైన వండితుల ...నిందించుచున్నారు. కాస్తములపక్క- వీరి కంఠకారబంధరముగానున్నది .. భరింపరాని విద్యాక్షేత్రమున కోర్కె కాస్తములం జదివి సాధ్యమైనంతవఱ కనుశ్రుతముగా వచ్చుచున్న జాతివిహితమైన యాచారధర్మముల...నిర్వర్తించుచున్న పూర్వాచారపరులను బుద్ధిహీనులని... నిందించుచున్నారు...

ఇట్టిగ్రంథములొన చాలవంతులు సచాతనధర్మానుకూలములై కనంబడుచున్నయవి. అట్టి మహోపకారభాగములచే నభినవసరస్వతి నలంకరించి పెండ్లాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే బిట్టు పిట్టబడిన వ్యాసపాదవాదుల వాస్తవస్వరూపమును వలనైనంతదూరము తెలియఁబఱుపఁ దలఁచియుంచినది. శిష్టా సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారిందుల కిష్టపడుట కీద్యమానులు.

—* పోతరాజుగారి క్షార్థక ప్రయోగాలు —

(శతావధాని శ్రీ చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు)

ఉ. ... పిన్న నాటనుండేనిము మాధవుణ్ విన సహించఁడ.

చం. ... ఎఱింగెఱింగి నానలువిది

వీనిలోఁ క్షార్థకసంధి స్పష్టముగాఁ గనఁబడుచున్నది. ఇక్కడే కాదు. మఱి కొన్నిచోట్లనుగూడఁ బోతరాజుగా రిసంధిని జేసియున్నారు. ఈయనయే కాదు. పిల్లలమఱివా రెన్నిచోట్లను జేసియున్నారు. లెక్కన్నగారి యందిచ్చుప్రయోగము నన్యథాగా నిటీవలివారు ననుర్థించినారు కాని లేకపోయిన వారును నీసంధి చేసినవారే, పరమాచార్యులు నన్నయభట్టుగారుగూడఁ జేసినవారేయని యెల్లవనులు నెఱింగిం చివుడే యన్న పాఠము నెఱింగించి తగ్గ, అని యెవరో మాటదక్కించుకోకపోయిన మనము చెప్పుకోవచ్చును. అడిదము సూరకవిగారి నాటి కీర్తిబ్రాహ్మ ౭రగలేదని యతని లక్షణ గ్రంథమువల్ల గోచరించుచున్నది. శ్రీనాథునికంటెఁ బిల్లలమఱి కొంచెము పెద్ద. శ్రీనాథ పోతరాజులు సమకాలీనులు. పిల్లలమఱిగూడ సమకాలీనుడే యనుకోవచ్చు. అప్పటికింకను నీ క్షార్థకసంధివిషయములో నస్తినాస్తివిచికిత్స పుట్టనేలేదు. అప్పటికేకాదు. విజయవిలాసమునాటికిఁ గూడ ననుకోవచ్చును. కనుకనే చేమకూర యిటుమాటలు నటుమాటలు వగైరాలు ప్రయోగించుకొన్నాఁడు. పాపము. ఆయిప్రయోగాలలో నెల్లఁ బూర్తిగా రూపుమాపఁబడినది నన్నయ్యగారిచే. ఆయన ప్రయోగించుకొన్నాఁడు. క్షార్థకసంధినివృత్తి నెడివాఁ డప్పుకవియుఁ గాఁడుకాని యతఁడు మఱియొకదాని కుదాహరించిన పద్యములో నున్నది చూడుఁడు.

తే. దొంగవలెవచ్చి యిచ్చట దొంగినా వ

దేమయా బావగారు! పెద్దామె కోవ

గించినందులకా? బళా! మంచివాఁడ.

చేమనందును ముసలా పెయ్యే నివేకి.

ఇందులోనున్న పెద్దా యకారసంధియనుచు నాక్షేపించెడివా రిప్పు డున్నారు. అప్పుగవి కాలాటి సందేహ ముండియుండదు. వివేకి వివేకినిగా నుండవలసినది కాని లోకసామాన్యముగా నాలాగు ప్రయోగించబడినది. మార్గాంతరముచేత సాధింపఁ బడుచో సాధింపఁబడెడిది యనుకొందము. ఏమనందునన్న క్తార్థకసంధికి గతియేమి ? ఇప్తములేనివా డేమియందును ముసలామెయని దిద్దరాదు ? దిద్దను లేదు. ఇంక నచ్చు పారఁబాటుపాట పాడవలె. పాపాలకెల్ల ధైరవులు వాండ్రే చాలమందికి గతి. అఁగి చించిన నేమనందును ముసలామె పాతములోనున్నంత సుఖ మేమి యందునులో లేదు. అందుచేత నాసంధి పొడకట్టక యట్టై పెట్టియుండవచ్చుననుకొన్నను ననుకోవచ్చును. బుద్ధిపూర్వకముగా నేను నాకవిత్వములో నెక్కడను రెండు వత్సరాల వయస్సుదాఁకఁ గ్తార్థకానికు సంధి చేయనే లేదు. శ్రీ జయపురము మహారాజావారి పద్యాలలోమాత్రము బుద్ధిపూర్వకముగా ముంచెల్లెఁక, అనికాఁబోలు రెండు వత్సరములోఁ బ్రయోగించి టిప్పణిలోఁ బిల్లలమట్టి ప్రయోగమాలిక నుదాహరించినాను. అయినను నాక్షేపించెడి వారు మానలేదు. భవతు. తెలియకుండ శ్రీవణానందవలలో నెవ్వరుగందురో, మాఱియు నెవ్వరుమిందురో, ఏమనందురోయని పడ్డది. దీని సిప్పుడు దిద్దియున్నారో యేమో ? దానినిజూచివ్రాసెడివ్రాత యిది కాదు. నాజీవితకాలములోనే నాకవిత్వము, కవి త్వముమాత్రమే కాదు, నావంశచరిత్ర నాకళాప్రపూర్ణవిరుదపాపీప్తిలోనైన వన్నియుఁ దారుమారుగా మార్చివేయుచున్నారు కొందఱు. దీనినిగూర్చి గోడేబిలోఁ గొంచెము వ్రాసినాను. నా యనమర్థత్వమునుబట్టి యితరులు పూర్తిపురిద్దుటవల్ల నానారీతులను మాఱిపొవుచున్నది. కొన్నిచోట్ల ననిన, త త్తథాస్తామ్.

అనఁబలసంటికా, తెలుఁగవే వగయిరా స్థలములలోఁ దప్ప నీక్తార్థకసంధి చాల సుఖముగానుండెడి స్థలములు కొన్నియున్నవి. ఏమనందు సుఖముగానుండెడిస్థలమే. ఇంకను దీనినిగూర్చి వ్రాయవలె. వెనుక నేమిపదమున్నప్పుడే దాని యందము కనఁబడి యెడిసి గాని యదిలేకపోయిన డాకురేకు పోయిన యద్దములా నుండఁగలదు. అందు చేతఁ గేవల మనందునో బాగుండదు. ఈస్థూలసూక్ష్మ లెఱిగి దీనిని వాడుకోవచ్చును. ఇప్పుడు దిద్దిన దిద్దుఁబాట్లవల్లఁగాని లేకపోయిన దీనికి నన్న మూల సత్యుతి పూర్తిగా నున్నది. అహోఎఱఁడుమాడఁ గొంచెము మెత్తఁడి సుముఖముగాఁ గొన్నిమాటలు వ్రాసియున్నాఁడు. నేను బుద్ధిపూర్వకముగా వ్రాసినదియుఁ బ్రవాహతః పడ్డదియు నుదాహరించుచు యున్నాను. ఇంక నేను జేయవలసిన కేసనట్టుపోల్చినను నిందించిన దానిఁ గనఁబఱచి మఱొకవిషయ మందుకొందును.

ఎఱుగుం డేనొనరింపకొ, అని జయంతిలో మధ్యమపురుషబహువచనముగాఁ బ్రయోగించుకొన్నాను. అచ్చువారుమాడ నెఱుగుం డేనొనరింపననియే ముద్రించి నారు. అక్షేపము? దాని నెఱుగుం డేనొనరింపనని దిద్ది ఎఱిగి, ఉండి, ఏను, అని విడఁదీసి యొకటికాదు, రెండుక్తార్థకసంధు లనుచుః బ్రయోగించినారు. చిత్రగించి నారా ? నే నెంతలోకువగా నున్నానో యాక్షేపవలకు ? దానితోపాటి డిల్లికిడిల్లి

వినకొలేదొకా దేశికుల్, వృధగదా వెంకన్నునక నవ్వుటల్, అన్నపద్యములొనున్న వెంకన్నునక, అన్నది వెంకన్నునక వెంకల్ ననుక, అని విడదీసి చదువుకొనలసినదని నేను బీతికలా మొఱి పెట్టుకొన్నప్పటికిని దాని ననాదరించి యతి పోయినది, రక్షతేకు కట్టుకొనలసినదని కాసింపినారు. ఇదంతయు నాలొంటువే కాని యావలివారి ప్రమాదము కాదని భావించుచున్నాను. ఎక్కడను యతియుఁ బోకుండను బ్రాసయుఁ బోకుండను గవిత్వముచెప్పఁగలనంటకాని యేమియు నవసరములేనిచోట్లఁగూడ నాక్షేపించిననే కాని సంఖ్యాపూర్తి కాదనెడి తాత్పర్యముతో నాక్షేపకు లిన్నివిధములఁ బరిశ్రమ చేయు చున్నారని లోకానకుఁ దెల్పుటకే నే నీ కొంచెము వ్రాయవలసివచ్చినది. ఇంకొకటి యోగమునుగూర్చి వ్రాసెదను.

పెంపుడిపంపఁ దన్ను నులింపుచుండ. ఇక్కడ నులింపుచు నన్నది ప్రాసస్థాన ములొ నున్నది. కొండలు నులింపుచుఁ దన్ను నులింపుచు నుండదని వాదించెదరు. దీనినిగూర్చి స్వల్పక్షణసారసంగ్రహములొఁ జూడవలసినదని వదలిపెట్టెదను. నడుచు ధాతు ప్రేరణరూపము నడుపుననియే కాని నడిపించు నుండదనియు నీకొనము, నీకొనరము ఈరూపద్వయము లేదనియు సంఖ్యాపూరణమునకు శంకించెడి ప్రాశస్తలు పూర్తిగా ను పేక్షించిననే తప్ప నీవ్యాసము లేలనట్లు లేదు. నడిపించులు భారతములొ డెన్నెవదకొందు. అక్షేపకుల రచనలొ ? తొంద్రైవదకొందు. కొనము కొనరము లప్పుకవీయములొనే కాక శ. ర. నిఘంటులొఁ గూడఁ గలవు. ఇంక నందతందములను నది వ్యాకర్తలచే నుదాహరింపఁ బడి మహాకవులచేఁ బ్రయోగింపఁబడి యున్నప్పటికిని దానిని మొదటఁ గాదని ప్రమాదపడి యాప్రమాదము నవరించుకొనటకు గుఱ్ఱగాడిదలన్నది స్వకపోలకల్పి తముచేసి యిదిగూడ సాధువేనా యనెడి శంక. నన్నయ్య భారతములొఁ గద్రాశిల్ల మునకుఁ గద్రువయని తత్సమరూపము వ్రాసినాఁడు. దానినిబట్టి వ్యాకర్తలు దానికొన మొక సూత్రమును బెట్టికొన్నారు. దానిమాదిరిని వధూశబ్దమునకుఁగూడ వధువ యని చేసుకొనెదమనిన వద్దనేది యెవఁడు ? అలాగే యందచందములనెడిదానినిబట్టి గుఱ్ఱగా డిదలు ప్రయోగించుకొనుచో మాయభ్యంతరము లేదనియే నమాధానము. ఈలాటిదే రాముఁడనుటతో రాష్ట్రనెడిది ప్రయోగించి తద్వారమునఁ బ్రశ్నించుటయుఁ దత్సమశబ్ద గతమైన యుకారానకుఁ గోటులు కొట్టు తప్ప నితరులు లోపముచేసి యెవరుప్రయో గించినారో చూపికాని యాప్రశ్న యడుగుట కధికారమే లేదనియు విన్నవించవలసి వచ్చినదని చింతించెదను. నే నెక్కడను వాడినట్లు జ్ఞాపకము లేదు. నడిపించును గూర్చి వ్రాయుదు స్వవిషయము కొంత ప్రసక్తానుప్రసక్తముగా జ్ఞప్తికి దగిలి వ్రాసి నానే కాని యిది భాగవతప్రయోగాలకు సంబంధించినది కాదు.

ఎందుకును గొఱచి ప్రశ్న నెత్తుకొనిన గ్రంథము మఱియుఁ బెరిగెడిని. అందు చేత నాలాటిది శంకించఁబడ్డది దీనిలొఁ గాకపోయినను నిరతత్యయైనను గొన్ని యున్న ను వాని నుపేక్షించెదను. మరుని జూపుదుగాదె క్రమఃకృమంబునక. ఇది దశమము లొదే. గోపిక లనెడి మాట. సోయైనబుద్ధితో నన్వయించుకొనిన నిబ్బందిలేదు కాని

లేకపోయిన గొంచె మట్టిలనునుట కవకాశము లేకపోలేదు. జరిగా నన్నట్లుగా
 ఒక్కరిని సర్వత్రా ప్రససిద్ధమై యాడవాండ్రో నోటినుండియు మగవాండ్రో నోటినుండియు
 జిన్నలనోటినుండియు బెద్దలనోటినుండియు బండిలను నోటినుండియు బామరుల నోటి
 నుండియు నిరాశూటముగా వాడలడిన వాడలడుచున్న వాడలడుచోవుచున్న మను
 గుడుపుపదముకూడ నట్టిలమని బాబితా పూరించెడి యీకాలములో నట్టిలము కాని
 దేది ? మరునిజాపునన్నచోట నేదో మనస్సులో తెట్టుకొని యామాపుధాతువులో
 నన్నయిచుకొనుటయో లేకపోయిననా కరుణజ్ఞమున కసలన్న ముఖ్యార్థమును జెప్పక
 లక్ష్యార్థమును జెప్పటయో చేసిన దప్పు నట్టిలము రాదు. మనుగుడుపులో నాలాటి
 లక్ష్యార్థము చెప్పకుండ మను, మన్ను (మృత్తిక) కుడియనెడి ముఖ్యార్థమునే చెప్పి
 తప్పుటభిప్రాయమును గల్పించినందుకు సంతసింపవలసియే యున్నది కాని యాఒక్కరిని
 బ్రతివానికూతురిపెండ్లి యనంతరమును నల్లని మనుగుడుపునిమిత్తము తీసికొనివచ్చుట
 మానుకోవలెనేమో ? ఈశంకించెడివారికి భూభుజాలు (రాజులు)లో భుజపాలనాధ్యవ
 సరయో రనెడి ధాతువుమాట తెలియదు. తెలిసిన సిదోష మక్కడమాత్రము తగులదా?

అందుచేత బెండ్లిండ్లనుచు నల్లుండ్రనుచు వాండ్రను బెండ్లిజరిగిన కొత్తలో లాంఛన
 ముగాఁ దీసికొనివచ్చుటయనుచు నుండినన్ని సాల్పించుగుడుపుపదము భాషలోనుంచి
 లోలోంపఁబడదు. కూతుండ్రోతోపాటు నల్లుండ్రోతోపాటు నీపద ముండెడిదే.
 వాండ్రకు మన్నే కుడుకుసిండు, దాని కామెదించెడి వాండ్రోయని సమాధానము.
 ఈయిట్టిది యనిన నల్లుండ్రోడను కూతుండ్రోడను నుండెడి సంబంధమున్న వాండ్రో
 కేలాగును దప్పుదు. అదిలేని కేవల శుద్ధ లింగీ లింగండు గృహస్థులకూడ నీపదమును
 వదలిపెట్టరిన చెప్పవచ్చు. బ్రతివాదుల యవయవార్థము సరియైనది కాకపోయినను నభ్యు
 పగమ్యవాదమును బురస్కరించుకొని దానికే సమ్మతించుచు జనుత్కరించుచున్నాను.

“మను” అనిన మన్నుగదా ! మంచిది, అలాగే యెప్పుకొని సమన్వయింతుము.
 అల్లుండ్రోక క్తవారుపెట్టెడి పిండిపంటలలో మృద్వికారముగాని పేనైనను నుండఁగలవా ?
 ఉండవు. కనుక వాచారంభణం వికారో నామధేయం, మృత్తికేత్యేవ సత్యమనెడి
 యుపనిషద్వాక్యము ననుసరించిన యీ యస్తవ్యస్తపు సుశంకనుకూడ సంగీకరించిన
 వచ్చెడి చిక్కేమిటో ? ముఖ్యముగా నిఘంటుకార్యస్థానమువారి నాలాటించవలసినదని
 యెవడు. వారు మనుగుడుపుపదముదొక నింకను నిఘంటువు రచించియుండురేమో కాని
 ప్రయరించినట్లు లేదు. అందులో వా రీపదమున కవయవార్థమునుచు వాగ్నిడియెడల
 నిదికూడఁ బరిగ్రహింతురనియెడి సమ్మతముతో నింతగా వ్రాసినాను. కొన్నిటి కవయ
 వార్థా లున్నట్లు కన బడుటయే కాని చెప్పవలసిన ప్రసక్తి యుండదు. ప్రసిద్ధాదిశబ్దము
 లాలాటివే. ప్రస్తుతపు మనుగుడుపుకూడ నాలాటిదే యేమో ? లేదా ? సంస్కృతము
 లోనుండెడి మనుశబ్దము కాక తెలుగులో వివాహమునకు నిమిత్తకాలులో వాడబడెడి
 వసురనెడి శబ్ద మున్నది. బహుశః మనుగుడుపులో నుండెడిది యీబావలే కావలె.
 ఇది సరియైన యూహయే యగుచో వివాహోనకు సంబంధించిన విందని దాని పరినిష్ఠితా

ర్థము కావలసివచ్చెడిని. భవతు. ఈలాటి పెన్నియర్థములు చెప్పినను బూర్వపక్షకర్త చెప్పెడి మన్నెక్కడికిఁ బోగలదు ? అది యాశ్చర్యించియే యుండెడినిగా ! పూర్వపక్ష మనుచుఁ జేయుట చేతనే యగుచో నది యాత్మ కనుహించెడిదిగాను సెరికి వ్యతిరేకించెడిదిగాను నుండునట్టాలోచించి చేసిన దానినిగూర్చి కొంచెమైనను నాలోచించవలసివచ్చెడిని.

ఈలాటివి పూర్వపక్షములు కాఁగలవా ? సుప్రసిద్ధపండితగోష్ఠివల్లఁగాని యట్టి యజ్ఞానాలు పోవు. అందుకే కవికిఁ బండితమండలిశుశ్రూష యుండవలెనన్నాఁడు జయదేవుఁడు. కాండకి పండితమండలిపరిచయః ఇక్కడఁ బరిచయశబ్దమునకు శుశ్రూషయే కాని యేబజాణులోనో యేగుచున్న పండితులను జూచి యేమాటలో మాటలాడుకొనుట కాదని వాఘానించుచు మనుగుడ్చుపదమునకు నిఘంటుకార్యప్రవర్తకులలో శిరోమణులు కనుక భీజయంతిపంతులుగారు వారిని నా సమన్వయ మెట్లున్నదని ప్రశ్నించుచు మఱియొకప్రసక్తిలోకి దిగుచు మరల దానినిగుఱించియే రెండుమాటలు వ్రాసెదను.

మనుగుడుప్రపదము నిర్వృప్తమే యైనను దానిలోనుంచి వట్టిని దీసికొనివచ్చుటవగ యిరా ప్రయత్నమునకు ఫలసేమి ? పృథ్విజన ముచ్ఛిశ్య నమంధోఽపి ప్రవర్తతేకదా యనిన వినుఁడు. లోకోత్తరమైన పేరుప్రతిష్ఠలతో నిండియుండుటయే కాక విద్యాపయోవృద్ధత్వము కలిగియుండుటయే కాక మహావైశ్యర్యసంపత్తితోఁ దులఁదూఁగియుండుటయే కాక యెవరెన్ని తిట్లుతిట్టినను మాటుచెప్పుటకుఁగాని లేకమును గలిగించుకొనని యాదార్యముకల యొకానొక యుత్తమపురుషుఁడు న్యాయదూరమైన తన పాండిత్యాన కనుకూలించలేదనెడి కారణముచేత నాయనను దూషించుటయే దీనికి ఫలితము. దూషించెదరు సరే. దూషణలేకుండ మృదువుగా వ్రాయుట యభ్యాసములేక దూషించెదరు సరే. అందుకుఁ జింతలేదు. ఇతరు లెంతో జాగ్రత్తగా వ్రాసినదానిలోనుంచి తమకు దూషణయున్నది, నన్నీకయన్నాఁడనును వ్రాయుటకు వెనుదిండురే, ఇదెక్కడిపాపము ? వైవమనుచు నొకఁ డున్నాఁడని వ్రాసెడి వ్రాతయేనా యది ? ఆత్మకృత్యభూతాని. అందుకుఁజేసిన ప్రయత్న మింకను జాల నున్నది. ఆభాగమంతయు సుదాహరించినఁ గాల వ్రాయవలె. దీనివల్ల నాత్మకు యశస్సురాఁగలదని దూషకుల యాశయమని వేరే వ్రాయవలసియుండదు. కాని యది వట్టి భ్రాంతి కాదనుకొనెడి వధులని మన కంటెను బాగుగాఁ దిట్టఁగలవాండుండెదరు, వారలకొ గట్టిగ పేపి తిట్టుఁడనఁగాఁద గదో, తమకేటి కీశమతో, అని నానలహా. ఈలాటివే యశస్సునిచ్చెడియెడల నిష్కళంక యశోమూర్తులు లోకములో నరుదుగా నుండవలసిరాదు. ఎక్కడఁబట్టిన నక్కడే యుండియుండుర. దీని నొకపద్యముతో గానముచేసెదను.

మ. యశమార్జించుటకోసమే సకల మీయత్నంబు. నిక్కంబు తా
దృశు లీలాటిప్రయత్నముల్ సలిపిన క్లెందేనియున్ విందుమే ?
పశువాకోక్త యశమన్న ! కట్టిగొని పప్పుచ్చప్ప చొచ్చోయనన్
వశమై ముందడుగేయునే ? భయమె యవ్యామాక్షికిం దిట్లనన్ ?

—♦ వివాహము ♦—

(కీ॥ శే॥ కస్తూరి శివశంకరకవిగారు)

సృష్టిలోని జంతుజాలములో మానవులకు విశేషసత్త్వానమున్నది. కనుక వారు సర్వదా ధర్మబద్ధులు కావలయున్నారు. మానవధర్మములలో ముఖ్యమయినది వివాహము. ఈధర్మమే మానవులకు బతుకక్షిప్తమృగాదులతో వేరుచేయుచున్నది ... అవి నియమములేక తమజాతిలో నెప్పటి కేది తటస్థించిన నద్దానితో సంగమించి పెంటనే విడిపోవుచుండును మానవులు నట్లే సంగతులయ్యెదరేని వారికిని వీరికిని భేద మేమున్నది? కావున మానవుల స్త్రీపుంసాంగత్యమునకు స్థిరనియమ మవసరమయినది. విశేషణ పహనం వివాహాః, స్థిరపహనమనుట. అట్లు స్థిరనియమమే లేకున్న మానవజీవము సుఖఃకర్మవ సితము గాక ... ఆటుమూడగును. మానవజీవితము సర్వదా మమత్వముమీఁద నాధార పడియున్నది. ఆమమకారసూత్రబంధము సృష్టిచమత్కారమే ... మానవులు ... ధర్మ బద్ధులై ... నచో భార్య భర్త బిడ్డ వస్తువు వాహనము ... సర్వము మమత్వముగలిగి ... సుస్పృష్టమయి నిబద్ధమై యుండును. ... నియమమే లేకున్న నేవస్తు పెవ్వరిదో... సంఘము పశుతుల్యమగును. కావున ... వివాహము ... తోచినట్లుల్లెఱ జేయవలసినది గాక మిక్కిలి విచారణీయము... చిరకాలానుగతమయి జనుల మనస్సులలో లగ్నమయి ప్రేమపాతయియు యాచారములను మార్చి కొత్తతోవను నడిపించుబూనుట యంతకష్టమో యందలు సెఱిగినవిషయమే. అట్టి కష్టనిష్ఠరకలకైన నోర్చి సర్వమును దలక్రిందుచేసి పూర్వాచారమును మార్చి నూతనాచారమును సెలకొల్పినపు డాపూర్వాచారమునం దేయేబాధలు కలవని చెప్పబడుచున్నవో యవి నశించి యీనూతనమార్గము నందుఁ దగినంత లాభము కనబడవలెను. అట్లు లాభములేనపుడుకాని విశేషించి నష్టము కూడఁ గనబడనపుడుకాని దానిని మార్చి నీనిని బెట్టుటకన్న నవివేకముండదు. కావున మనలో నిదివఱకు జరుగుచున్న వివాహపద్ధతులయందుఁగల నష్టాలెవ్వయో వానిని మార్చి యిప్పుడు చేయవలసిన నూతనపద్ధతులును వానియందుఁగల లాభములును నెవ్వయో తెలిసికోవలసియున్నది.

... బ్రాహ్మణైశ్చాదులలో నిదివఱకుఁ గన్య రజస్వలకాకపూర్వము తలిదండ్రులు నన్న మున్నగు పెద్దవారి యిష్టముననుసరించి పెండ్లి చేయబడుచున్నది. అట్లు చేయుట యనర్థకరమనియు రజస్వలయైన తరువాత నామెయిష్టము ననుసరించి స్వయం పరవధిని వివాహము జరిగించవలెననియు నిప్పటిసంస్కారవాదుల వాదము. పూర్వపద్ధతి వలనఁగలుగు నష్టము లీక్రిందిరీతి సెంచబడుచున్నవి.

(1) విద్యాకృషికి భంగముకలుగుచున్నది.

(2) పథావరుల కన్యోన్యమును దేవులుకలుగని యజ్ఞానదశలోఁ దదితరులచే వివాహము జరిగించబడుచుండుటవలన జ్ఞానమువచ్చిన తరువాత వారికి మనసులు కలియక యామరణము నెడమొగముపెడమొగములతోఁ గాఁపురము చేయవలసినప్పు చున్నది ... ఇత్యాదులు.

ర(జోదర్శనపూ)ర్వవివాహములవలన నీబాధలు కలుగుచుండుట నిక్కమే యగు నేని పరవివాహములు చేయుటచే నీలాపములు నశించునని వేల చెప్పనక్కఱలేదు. ఉభయపక్షములయందలి గుణదోషములు నిష్పక్షపాతదృష్టితో విమర్శింపము.

(1) విద్యాకృషికి భంగముకలుగుచున్నది యనుటకు గూర్చి

వివాహము ర(జోదర్శనమునకు) పూర్వమందు జరిగినను దంపతులు పరమండే కలియుచున్నారకనుక నట్లు వారు కలిసి కాపురముచేయు ... వఱకును ... విద్యా కృషికి గాదుకదా; మఱియొందుకును నష్టిలేదు. రోహిణియగునాలోలం జదువంగలిగినంత విద్య స్త్రీలకు ... చాలును. ఎంతవఱకును గృహభారవాహినలే కాని తదితరభారము వారికి లేదు. కావున నట్టి గృహకార్యనిర్వాహమునకు 10, 11 సం॥ లలోపున జడువు కొన్న ప్రియమరీవిద్య చాలును. అంతకన్న నదనమైన విద్య వారికి జెప్పించుటవలన నెట్టియుపయోగమును లేదు సరేకదా, విశేషించి ... గృహకార్యములయందు దానినత యుం బైవిషయములయందు దాని క్రియం గలిగి...పురుషులతోపాటు బహుముఖగామిను లయి యింటిపనులనుండుటయందు దిచ్ఛయింపరు. వైవాహికము లొకరును నింటివ్యాపారము లొకరును నిర్వహించుకొనుట దంపతీధర్మమైయున్నది. అట్టియెడల నింటికట్టున నొక్కరును నుండకపోవుట తటస్థించి యందుచే సంసారసుఖము లేకపోవుట కలుగును ... కావున స్త్రీలకు విద్యయే మితవాంఛనీయమయి...(రజోదర్శన)పూర్వవివాహమువలన శాంతమాత్రము నష్టిగలుగదు.

ప్రశ్న. ఇందువలన బురుషులకయినను విద్యాభంగ మగుచున్నదా లేదా?

ఉ. పురుషులవిషయ మిప్పుడు ప్రస్తావనీయము కాదు. స్త్రీలనుగూర్చియే వివాహముర(జోదర్శన)పూర్వమందు యుక్తమా పరమందు యుక్తమా యను చర్చ నర్హత్ర విరంబడుచున్నదికాని పురుషులనుగూర్చి లేదు. వారి కట్టిపాడ్డును లేదు. వారు విద్యాకృషి పూర్తియైనతరువాతనే పెండ్లిచేసికొనవచ్చును.

ప్రశ్న. ర(జోదర్శన)నంతరవివాహము లంగీకరింపఁబడనియెడలం బైనఁజెప్పిన యంశము సరిపడదు...అధమపక్షము 25సం॥ములకుం గాని పురుషులకు విద్యాకృషి పూర్తికాదు. అప్పు డాతఁడు వివాహముచేసికొనుటకు రజస్వలలైన కన్య లుండనవ్వడు పయనుకలియని 10సం॥ములలోపు కన్యనుమాత్రమే పెండ్లిచేసికొనవలసివచ్చును. ఇట్లుటి దంపతుల కింత వయోభేదము యుక్తముగానుండుటలేదు...10వందలపిల్లలకే వివాహము చేయవలసినయెడల విద్యపూర్తియైన 25వందలవరున కిచ్చుట యననుకూలముగానుండును గనుక నధమపక్షము 16వందలవరునకైన నీయవలసియుండును. ఇంకను జాట్టుజాట్టు గొలిచి 10వందలపిల్లలు 12వందలవరునకే యాయవలెననుచున్నారు. అంతట రెండుసం॥లకే షడు వీడేటి కాపురమునకై సిద్ధమగును. అందుచే విద్యాకృషికి భంగమగుచుండలేదా?

ఉ. పురుషుండు 25సం॥ల వయసువచ్చిన విద్యాకృషి పూర్తిచేసికొన్నతరువాతం జిన్నపిల్లను పెండ్లిచేసికొన్నచో నాపిల్ల త్వరగా గాంధురమునకు రాదని తోచినయెడల

నవ్వుటికి గాంపురమునకు రాండగిన పిల్ల నంతకులూపలనే పెండ్లిచేసికొవలెను. తన యిరువదవయేట 10, 11 ఏండ్లపిల్లలు పెండ్లిచేసికొనునేని యీలోపములుండవు. అంతకన్నఁ దక్కువవయోధేదము మిక్కిలి యననుకూలము... జుట్టుజుట్టుఁ గొలిచి చిలుకగోరంకులకువలె పెండ్లిచేయుచున్నారే కాని యందువలనఁగలుగుచున్న మహానర్థముల నెవరును గమనించుటలేదు. 16 ఏండ్లయినను నిండకమునుపే భార్య కాంపురమునకు వచ్చుటయు భర్త యప్పటికింకను బాల్యవిచేష్టితములయందే యాసక్తుడై యండి భార్యయందుండవలసిన ప్రేమమోహదులు లేకపోవుటయే కాక యింకను విశేషించి తన యాటపిల్లల యందువలె నాపిల్లయందు మాటిమాటికిఁ గలహభావమే యుదయింప “అమ్మా యీలంటి ముండ నన్నే బాగు గిల్లుచున్నదో చూడవే” అని తల్లితో భిక్ష్యుడుచేయునంతటి ముగ్ధస్థితిలో నుండును లోకములో నత్రయాచుదీక్షలకుఁ గోడలన్నచో శత్రుభావము తప్పునిసరియగుటచే వా రిపిల్లలు నోరెఱుంగని యజ్ఞానదశలో నానాహింసలును బెట్టుచుండఁగా దాని యోగక్షేమములను బాలించఁదగిన భర్తకూడ నజ్ఞానియై వారితోడనే కూడి తనకు మాన ప్రాణములనించి తన ప్రాణమునకుఁ బ్రాణమై వచ్చిన భార్యను గర్భశత్రువురాలనిగా భావించి లంజముండ నింకను గొట్టుఁడని వారికి వఱింత ప్రాప్తహముకలిగించునపు డాపిల్ల యనన్త యెట్లుండునో యూహించుటకు బుద్ధిమంతులకే విడిచిపెట్టుచున్నాఁడను. ఈబాలదంపతుల వడకిండ్లు... క్రిందవేసి యామ్ముబరబరధ్వనులనెడు భోకారవములతోడను బుభూతుపుంభములుగ పీచుపై దబదబ వేయు చఱపులనెడు తాటిపండ్ల చప్పుళ్ళతోడను నలికింపమున జ్యోతులువలెనగు నేత్రముల ఝగ్గుఝగ్గునెడు మెఱుపులతోడను... రోదనధ్వనులను నుఱుములతోడను గన్నీటిధారలనెడు వర్షములతోడను ..వర్షాకాలమిది నమువలె సిధతనమై యమనదనసదృశమై యుండును. కావున భార్య కాంపురమునకునెట్ల నవ్వుటికి భర్తకుఁ గొంతయయినను లోకానుభవముగలిగి 25 సం॥లవయస్సయినను గలిగి యుండవలెను. అధమవక్షము 20 సం॥లయినను నుండకున్న నాపిల్ల కంతకన్న నరకలోకము మఱియెచ్చటను నుండదు. కావున 10, 11 సం॥ల కన్యను రహరమి 20 ఏండ్ల కన్నఁ దక్కువవయసుగల వరునకిచ్చుట క్షేమముగాదు. అట్లు 20 ఏండ్లవయస కిచ్చినచో మఱి రెండుమూడేండ్లనాటికి బిల్ల కాంపురమునకువచ్చునప్పటికి బిల్లవాడు విద్యాకృషి ముగింపుచేయునకు మునుపే మౌనమయియుండును. 25 ఏండ్లు దాటకుండనే యుద్యోగ మూలబ్రోవేకించవలసిన విధియున్నదికనుక నాలాపుగానే విద్య ముగించవలసియుండును గనుక నట్లు ముగించి యుద్యోగములోఁ బ్రవేశించునమయమునకే భార్యయు నక్కఱకు వచ్చి యుక్తముగానుండును. ఇక విద్యకు భంగ మెట్లుకలుగును? అదికాక యనుభవమునుబట్టి చూచినచో నిప్పుడి బియ్యబియ్య పరిక్షలు పాఠ్యసూత్రమున వారందఱును వివాహములుకానివారేనా? వారి కేలవిద్యాభంగము కలుగలేదు? మఱియు, భార్యలు కాంపురమునకువచ్చిన తరువాతఁగూడ గొప్పగొప్పపరిక్షలు పాఠ్యసూత్రమున వారనేకులు కలరు. కావున ర(జోదర్శనపూ)ర్వవివాహములవలన స్త్రీలకుఁగాని వారిమూలమునఁ బురుషులకుఁగాని విద్యాకృషికి భంగముకలుగుననుట చెల్లదు.

(2) వధూవరు లన్యోన్యము పరించుకొనఁజాలని యజ్ఞానదశలో నితరులచే వివాహము చేయఁబడుచుండుటచే దరువాత మనసులు కలియక యామరణము నెడ మొగము పెడమొగములతోఁ గాఢపురముచేయవలసివచ్చుచున్నది. ర(జోర్నా)నంత రము స్వయంవరపద్ధతి వైనచో నెప్పుడు నెట్టి పారపాచ్చెములు నుండక ఊరసరన్యాయ మునఁ గాఢపురముచేయుదురనుటచుగూర్చు

ఈప్రశ్న మిగుల నశాశ్చర్యచిత్తమయినది. సహజమయిన విమర్శనశక్తిలేని గతాను గలికు లిట్టిసంగతులు చెప్పుచుండురు. ఇప్పటి నికృష్టకాలములో స్వయంవరమన నేమి ? వధూవరు లన్యోన్యమును బెండ్లిగాఁడు పరించుకొన్నారనునంతమాత్రమున వారిమనసుల కెప్పుడును వికారములు కలుగవా ? అప్పటివేషభాషలను జూచుకొని యొకరినొకరు వలచినారే యనుడు. అది యెల్లకాలమును నిలుచునా ? దంపకు యెల్లకాలమును నను రాగబద్ధులు యుండుటకు వారి యోగ్యతయు వారు కాఢపురముచేయుదినములలో దైవానుగ్రహముచే గలిగిన వారి యొకమత్యమును గారణములుగాని రెండవది యెద్దియు వారి యనురాగగ్రంధిని నిలువఁజాలదు. వలపు చంచలమయినది. అది రూపమునుబట్టియే కలుగుట బహుశః సహజముగనుక రూపవిశేషము కనఁబడినపుడు దానికిఁ జాంచల్యము కలుగుట విధాయకము. కన్యా చరియలే రూపం ...

ఈస్వయంవరవివాహములవలన జీవితకాల మంతయుఁ బ్రేమలుకలిగియుండుట సర్వాబద్ధమనుటకు మనవా రెవ్వరియూచారము నాదర్శముగాఁగిని యిట్లు చేయవలెనను చున్నారో యాపాశ్చాత్యవివాహములే దృష్టాంతము. వారిలో వధూవరు లన్యోన్యమును పరించుకొనుటయే యాచారము. తాత్కాలికపరణమే కాక కొంతకాల ముభయములు యభేచ్ఛముగాఁ గలిసి విహరించి వర్తవిధముల ... చూచుకొని మఱియుఁ బెండ్లిగాఁ దురు. అట్టి వారిలోఁగూడ ననేకులు కొలదికాలములోనే ... వివాహవిమోచనములు చేసికొనుచుందురు. దినదినము నచ్చటి కోర్టులలో వివాహవిమోచనపు టర్జీలు వందల కొలది దాఖలగుచుండునట. ఒకప్పు డొక దొరసాని తనమఁగఁడు తన యంగీకారము పుచ్చుకొనకుండ ముద్దుఁబెట్టుకొన్నాడని వివాహము రద్దుచేసికొన్నదట. ఆస్వయంవరణ బల మచ్చట నేమయినది ? ... పరించిన పురుషునికన్న మఱి యెట్టియిందునిగాని చందునిగాని తృణపాియునిఁగాఁజూచునట్టి జితేంద్రియత్వమును ... తన్ను నిలుపునఁ జేయుచున్నను నోర్చుకొని యాతనియం దెట్టిశ్రోధమును బూచనట్టి ధర్మబద్ధతయు నిత్యాది గుణములున్నప్పుడుకదా స్వయంవరణమందలి యుపయోగము ! ఆధర్మము లేపురాణముల యందో విని సంతపించవలసినచే కాని యిప్పు డెచ్చటనైనఁ గలవా ? లేనపుఁ డొక నా పద్ధతివలన ఫలమేమి ? ఓరపాగఁ జుట్టుకొన్నవానిఁ జూచి యిప్పుడు పరించిన మిటారి యింకొకప్పుడు కోరిమీసపు శృంగారశేషియనిజూచి యేల యూటలు చరుండును ? కావున రూపలోలుపైన వెలపు రూపవిశేషదర్శనమందుఁ జలించకమానదనట నిర్వివాదము.

ప్రేమబద్ధమైయుండుటకు పరణమే ప్రధానముకాద. యోగ్యత ... ఆట్లుకలియ చేని యనుదర్శమున నేమాత్రపు టభిప్రాయభేదమువచ్చినను ... తక్షణములో విడి యాకు లందుకొందురు. ఎక్కడిస్వయంవరములు ? ఎక్కడివలపులు ? ... స్వయంవర

మనగా నొకరేర్వుచినట్లు కాక స్వయముగా పరించుటయని యర్థమగును గాని యెన్నడును నాశనితో ద్వేషించగూడదనికాని రెండవవాని నపేక్షించగూడదనికాని యం దెచ్చుటకు నర్థములేదు. కావున నుత్తరోత్తరాభిలాషచే నెంతమందిని పరించుచున్నను నది యెల్ల స్వయంపరణమే యగుచుండును. తప్పేమి? కావున వివాహమునకుఁబూర్వ మందలి యెల్లవలనఁ దరువాతఁగలుగవలసిన యైకమత్యమున కించుకంతయు లాభము లేదు. ■ ఇలపు తాత్కాలికశేషభాషలపై నాధారపడియుండుచుగాని ... తక్కినగుణ విశేషములకు బరిక్షించుకొనుట కవకాశ మియ్యదు. గుణగణములనుబట్టికాని యచంచల దృఢానురాగము కుదురదు. ...

ప్రశ్న॥ పూర్వము స్వయంపరవివాహములు జరుగలేదా? ఆదాంపత్యములు దృఢానురాగబద్ధములయి కాశ్వతక్కిర్తులను సంపాదించలేదా?

ఉ. పూర్వపుత్రాంతములఁ బోల్చుకొనుటకన్న నవివేకము శేట్రొకటిలేదు. అది ధర్మకాలము. ఇది యధర్మకాలము. అప్పుడయినను స్వయంపరవివాహములు జనసామాన్యమున బాహుళ్యముగాలేవు. త్సత్యయులలో మాత్రము సకృత్తుగా జరిగినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఆవధూవరులు వారివారి గుణములు లోకములో బహుముఖములఁ బ్రకాశింపఁగా విని యనన్యచింతనలయి పరించుకొనెడివారు. ధృష్టిబద్ధులయిన మహాగుణవంతులు కావున నెట్టియసృష్టులయందైనను నొకరినొకరువిడువక యొకప్రాణముగా మెలఁగెడువారు. దమయంతి నలని గుణములను విని యాతని పరించినతరువాతఁ ద్రిలోకాధిపతియైన దేవేంద్రునిగూడఁ దృణమువలెఁ బరిత్యజించినది. ఇప్పుటి లోటకూరమొక్క లట్లు చేయుదురా? గిరజాల గీర్వాణారావుగారి నిపుడు పరించిన గూడకట్టుల కుందరదన క్రాంతిగుల కామేశ్వరరావుగారిని జూచి యంతలోనే ముచ్చటఁబడును. సత్యవంతుని సావిత్రీ మనసా పరించిన తరువాత సతఁ డాయుర్విహీనుడని తెలిసినను దనకట్టు విడిచినదికాదు. ఇప్పుటి గుడ్డిగచ్చకాయ లటు చేయఁగలరా? తాను పరించినతరువాతఁ బెండ్లికొడుకున కెప్పుడైనను గొంచెము దగ్గు చచ్చుచుండుట తెలియఁగానే హత్తేరీ వీడు నాకు వల దింకొని జూడుఁడని యప్పుడే లోకానివేయును.

కావునఁ బర్యవసాన మేమన నయోగ్యులగువారు స్వయముగా పరించుకొన్నను నేనందర్భముననో యొకరిమాట యొకరికి సచ్చక నీవుశుభవనిన నీవుశుభపని మూడునాల్గవట్టపగటిలోఁ గోతివలె గాట్లాడుకొనక మానరు. ఇందుకుఁ బాశ్చాత్యస్వయంపరదాంపత్యములే దృష్టాంతము గాక మనలోఁగూడ నిప్పుడేప్పు డీస్వయంపరదృఢతని వివాహమాడి కొలఁదికాలములోనే రసభాసమయినవి...

— సమావేశ సప్రశంస —

శేషగం సమావేశనే జవతి యని యాపస్తంబసూక్తిము. పాణిగ్రహణముఁ జేసికొనిన వధూవరులు వివాహదినప్రభృతి నాలుగుదినములు వివాహదిత్యధర్మముల ననుష్ఠించితం చతుర్థ్యా మపరరాత్ర్యా మను సూత్రప్రకారము నాలవదినముయొక్క యపరరాత్రియందు శేషహోమము సమాప్తిపఱచి యాపిమ్ముట నారోహణమునెడి యనువాకము

జపించుట సమావేశనము. ఇటుల లోకములో శిష్టాచారము. ఇటు లుండఁగా శేష హోమానంతరము ఋతుసమావేశనే యని చెప్పియుండుటవల్ల వహువరు లారోహారు మను ననువాకము నప్పుడు పఠించి సమాశయనముఁజేసి మైథునక్రియ జరపవలయునని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. వివాహమధ్యకాలమందుఁగాని యంతఃసందుఁగాని యాస్త్రీ ఋతుమతిమైనపక్షమందుఁ బ్రగమా ర్థపదినప్రభృతి నాలవదినమందు గర్భాధానసంస్థానముఁ జేయుపక్షమందు దప్పు డారోహోరుమనెడి యనువాకము పఠించి పిమ్మట విష్ణుర్యోనిమనెడి మంత్రముచే నభిమంత్రించి మైథునక్రియ జరపవలయునని మఱికొందఱు చెప్పుచున్నారు. శేషహోమాంతమందు సమావేశనము సమాశయనము మైథునక్రియ జరపవలయునని సూత్రమందుఁ జెప్పలేదు. శేషహోమాంతమందు మైథునక్రియ జరపవలయునని చెప్పినపక్షమందు వివాహ స్వప్నవర్ణనాయా యని యష్టమసంవత్సరమందు వివాహము విధించియుండఁగా నవృతుమతీసంభోగము సంప్రాప్తమగును. అవృతుమతీ సంభోగము పాతిత్యమునకు హేతుభూతమని శాస్త్రము నిందించియున్నది.

శ్లో. పా గ్రీజోదర్శనా తృప్తిం నేయా, ద్దత్వా పత త్యథః,
వ్యర్థకారణ శుక్లస్య భూణహత్యా మవాప్నుయాత్.

(ఆశ్వలాయనః)

ఆప్రాధాం కన్యకాం విప్రీ యథే త్కామాతురో రహః

తస్యైవ నరకే వాసః, కానీనస్సౌ త్తదుద్భవః, (హేమాద్రిః)

ఆసంస్కృతాం పుష్పహీనాం కన్యకాం యో ద్విభాదమః

రంతుమిచ్ఛతి పాపాత్మా నరకం యాతి దారుణః(మార్కండేయః)

ఇత్యాదిపదనము లవృతుమతిస్త్రీతోనునవివ హితకన్యకతోను సంభోగముచేయుట కారవాదినరకకారణమని విధించుచున్నది.

శ్లో. ఋతుకాలాభిగామీ స్త్య, త్వదినిరత స్సదా,

పర్యసు ప్రివ్రజే వై నాం త ద్వతో రతికామ్యయా (మనః)

కావున వివాహానంతరము ప్రగమార్థము సంభవించిన పిదప యథోక్తముగా నగ్నిస్థాపనాదులు నవగ్రహమఖాదులు జరిపి యూరాలి సులగ్నము నిర్ణయించి బ్రాహ్మణాశీర్వాచనములు పొంది విష్ణుర్యోనిమంత్రమును బ్రతిచి యూతైవ స్వభావ్యమైన స్త్రీతో సంభోగించుట గర్భాధానమని మొదటిసంస్కారముగా విధింపఁబడియున్నది. ఇటులజరిపిన ను పుత్రుఁడు జనించునని శాస్త్రము.

శ్లో. విష్ణుర్యోనిం జపే త్సూక్తం యోనిం స్పృష్ట్యా త్రిభి ర్వ్రతీ,

గర్భాధానం తతః కుర్యా, త్పుపుత్రో జాయతే భువం,

ఇటుల పోదశసంస్కారములలో ప్రథమముగా విధించియున్న గర్భాధాన ములొత్పత్తిగా జరిపినపక్షమందు బ్రాయశ్చిత్తము విధించియున్నది. ఆలగ్నబలముచే గర్భోత్పత్తియయినపక్షమందుఁ బుంసంపనము చేసికొనవలెను. సంస్కారము లేకుండనే గర్భా

ధాన మైయున్నచోఁ ద దక్కణప్రాయశ్చిత్తము చేసికొని సిమ్మటఁ బుంసపనము జరిపించి పలయనని శాస్త్రనిర్ణయము. ఇటుల గర్భధానసంస్కారము పుథక్కుగానిధించియుండు నపు డనృతుమతీంద్రోగము వివాహోక్తమందు జరిపించవలయుననుట యెంతటిసాహసకృత్యము? ఎంతటిపాతకము? శ్రుతిస్మృతిశిష్టాచార మిహవరములకు రెంటికి నవిరుద్ధమై విషయము కలిలో నింకను గర్మలయందు శ్రద్ధ దేవబ్రాహ్మణులయందు భక్తి కనఁబడుచున్నది. మన పూర్వులు ఋతుమతీవివాహానృతుమతీసంభోగాదు లాచరింపలేదు. పరులకు బోధింపలేదు. వారెంతటి సమర్థులకారా? పరలోకభీతి కలవారు. ఇది సదాచారముగానుండుపక్షమందు వారెందు కనుష్ఠించియుండరు? కావున సదాచారమని మానినారు. నిబంధనకారలు కృతత్రేతాద్వాపరయంగములందుపలే లోకులు ధర్మనుష్ఠింపఁజాలరని కనిపెట్టిమే కలిగియుగముం దనేకధర్మములు నిషేధించిరి. నిషేధించినవి పోను లోకులను దరింపఁజేయుటకుఁ జందికామాధవీయాది నిబంధనకారులు బహుసూక్ష్మముగా ధర్మార్గముఁ జూపియున్నారు. అట్టిధర్మములను బండితోత్తములు కనిపెట్టి చెప్పుచున్నారు. కొందఱు శాస్త్రాధిపత్యము మొకత్రోవనుండ మఱియొకత్రోవగాఁ జెప్పుచున్నారు. కొందఱు శాస్త్రాధిపత్యము గ్రహించియుఁ బొట్టనిమిత్తమై మఱియొకవిధముగా లయలుపఱచెదరు. ఒకవేళ సరిగాఁ జెప్పినను లోకులనుష్ఠించుటదుష్టరము. మంచి తెలివితోఁగూడినజన్మములభించియుండియుసంసారదుఃఖిసారముందు మగ్నులై పృథాకాలయాపనముఁజేయుచున్నారు.

శ్లో. ప్రాతర్ద్యూతప్రసంగేన మథ్యాహ్నా స్త్రీప్రసంగః
రాత్రా చోరప్రసంగేన కాలో యాతి దినేదినే.

కాలత్రయమందుఁగాని యొకకాలమందుఁగాని చరమునకు సాధనమైన మంచికాలక్షేపము జరుపుట జ్ఞానముతోఁగూడిన జన్తము మనకు లభించినదానికి సార్థకము.

శ్లో. భూతానాం ప్రాణిన శ్చేష్టాః, ప్రాణినాం మతిజీవినః,
మతిమత్సు నరా శ్చేష్టాః నరేషు బ్రాహ్మణా స్సృతాః,
బ్రాహ్మణేషుచ విద్వాంసః, విద్వత్సు కృతబుద్ధయః,
కృతబుద్ధిషు కర్తారః, కర్తృషు బ్రహ్మవాదినః,

ఇట్లు బ్రాహ్మణ్యము నుహాప్రశస్త్యముగా మన్నాదులచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది. జన్మస్థిరీకరణ ధన్యస్థిరీకరణ మంతయు బ్రాహ్మణుల ప్రభావమని స్మృతికర్తలు చెప్పుచున్నారు. కావున బ్రాహ్మణు లెన్నివిధములైన కష్టములు సంభవించినను నెన్నివిధములైన విఘ్నములు సంభవించినను ధర్మమార్గములలోఁ బోవుట ధర్మానుష్ఠానము తప్పక చేయింపఁ బడెను. జన్మసాధ్యము. జన్మమునకును శాస్త్రమునకును శిష్టాచారమునకును విరోధము లేకుండను సహమం దపయశస్సు కెడము లేకుండను మంచి లోకాంతరములకుఁగాని ప్రైవ్యులవదికిఁ గాని భంగము లేకుండను ధర్మముగా నడుచుకొనవలయును.

శ్లో. శుశ్రీతి పశ్యంతి మునయః, స్మరంతిచ తథా స్మృతిం,
తస్మా త్ప్రేమాణ ముభయం, ప్రమాణైః ప్రమితం భువి,

ధర్మం చిజ్జాసమానానాం ప్రమాణం ప్రథమం శ్రుతిః,
ద్వితీయం ధర్మశాస్త్రంతు, తృతీయం లోకసంగ్రహః

(అనుశాసనికము)

శ్రుతిస్మృతిలి విప్రాణాం చతుషీ ద్వే వినిర్మితే,
కాణ స్త త్రైకయా హీనః, ద్వాభ్యా మంధః ప్రకీర్తితః,
అధీత్య చతురో వేదాః సషడంగపడక మా
స్మృతిహీనా నశోభంతే చంద్రహీనేవ శర్వరీ.

ధర్మానుష్ఠానశత్పురులుగానుండు మహాత్ములకు శ్రుతియు స్మృతియు రెండు నేత్రములు. ఇందులో నొకటి తెలిసియుండి యొకటి తెలియకయుండిన నొకనేత్రము లుప్తమైనవాడు కావున వేదము శాస్త్రము నధ్యయనముచేసిన విశేషము. అథవా శ్రుతి తెలిసినను దెలియకయుండినను స్మృతివల్ల సకలధర్మములు దెలిసికొనవలయును.

శ్లో. మన్వాదయః ప్రయోక్తారో ధర్మశాస్త్రస్య కీర్తితః,
తత్ప్రేము క్త ప్రయోక్తారో గృహ్యకారాశ్చ మంత్రితః,

వేదమందు సకలధర్మములు సూక్ష్మముగాఁ దెలియఁజేయఁబడియున్నవి. దాని తాత్పర్యమును విస్తారముగా మన్వాదులు తెలియఁజేసియున్నారు. దాని ననుసరించి యాపస్తంబాదులు ప్రయోగసౌలభ్యముకొఱకు సూత్రములు చెప్పియున్నారు. కావున శ్రుతి స్మృతి లోకాచార శిష్టాచార దేశాచార కులూచారముల కన్నిటికిని విరోధము లేకుండ ధర్మానుష్ఠాన మాచరించవలయును. దురాచార మనుష్ఠించినవారికి వ్యాధులవల్ల నుపద్రవము లెల్లప్పుటికిని దుఃఖానుభవమును నల్పాయువును విధింపఁబడియున్నది.

శ్లో. యస్మిన్దేశే య ఆచారః పారంపర్యక్రమాగతః
వర్ణానాం సాంతరాళానాం సదాచార స్స ఉచ్యతే,
అనారోగ్య మనాయుష్య ముష్వర్త్య మతిభోజనం
అపుణ్యం లోకవిద్విష్టం తస్మా త్త త్పరివర్జయేత్ (మనుః)
అస్సర్వం లోకవిద్విష్టం ధర్మమ ప్యాచరే న్నతు(యాజ్ఞవల్క్యుః)

ఏయదేశములం దేయవర్తములకును నేయ యాశ్రమములకును మన్వాదులచే విధింపఁబడియున్నది యాయాదేశములకు సదాచారము. అట్టియాచారమునకు విరోధ ముగా నడుచుకొనఁగూడదు. కులకృమాగతముగా వచ్చుచుండునదికూడ ధర్మమని చెప్పఁ బడియున్నది.

శ్లో. యేనాస్య పితరో యాతా యేన యాతాః పితామహాః
తేన యాయా, త్సతాంమార్గః, తేన గచ్ఛ న్నదుష్యతి (మనుః)

అధర్మమార్గముగా మనమునడుచుచు గర్వమునంభవించునపు డీశ్వరుని నిందించిన ఫలమేమి? జ్ఞో. అవశ్య మనుభోక్తవ్యం కృతంకర్త శుభాశుభమని శాస్త్రమందు నిర్ణయించి యీశ్వరుండు తాను దప్పించుకొన్నాడు. జ్ఞో. హనద్భిః క్రియతే కర్త రుదద్భిరనుభూయతే యను శాస్త్ర ప్రకారము మన మధర్మపరాయణులముగా నుండుటవల్ల నలవియువుకు నయశస్సుకు స్థానభూతుల మగుచున్నారము.

జ్ఞో. అధర్మకృత్యా లోకానా మల్పమాయు ర్భవిష్యతి,
పరమాయు శ్శతం త్వేకం మచుష్యాణాం కలౌ స్మృతం,
అశీతికాశ్చ విద్యంతే, కేచి త్సప్తతికా నరాః.
నాపి జీవంతివై కేచి త్తథా వర్షాణి వింశతిః,
గర్భస్థాశ్చ మ్రియంత్యేతే, తథా జాతా మ్రియంతిచ,
(పురాణసారః)

హేజనాః! కిం నపశ్యధ్వ మాయుషోర్ధంతు నిద్రయా
హృతంచ, భోజనాద్యైశ్చ కీయదాయు స్సమాహృతం,
కీయదాయు ర్బాల్యభావాత్, నృధత్వాచ్చ కీయధ్వతం,
కీయ ద్విషయభోగైశ్చ, కదా ధర్మా కిరిష్యథ?
బాలభావేన బాధ్యంతే, నఘటే తాచ్యుతార్చనం,
నయన్యేవచ ధర్మానై కురుధ్వ మనహంకృతాః,
మా వినశ్యథ సంసారగర్తమగ్నా వృథా జనాః!
వపు రిన్వాశనిలయ, మాపదాం పరమం పదం,
శరీరం రోగనిలయం, మల్లాద్యైః పరిదూషితం,
కిమన్తం శాశ్వతధిమా పాపం కుర్వంతి సర్వదా!
అసారభూతే సంసారే నానాదుఃఖసమన్వితే
విశ్వాసో మాత్ర కర్తవ్యో, నిశ్చితం నాశమేష్యథ,
మాతుర్గర్భా ద్విని హ్రాంతో యథా జంతు స్తథైవహి
మృత్యున క్తగతో బాధం, తస్మా ధర్మ పరోభవ,

(బృహన్నారదీయః)

ఇత్యాది పురాణములయం దిట్టి మహాకలిలోఁ గూడఁ దరించుట కుపాయము చూపియున్నారు కావున సద్ధర్మానుష్ఠానము చేయుచు గృతార్థులు కావలయును.

జ్ఞో. వేదోపితం స్వకం కర్మ నిత్యం కుర్యా దతంద్రితః,
తదికుర్వ౯ యథాశక్తి స్ప్రాప్నోతి పరమాంగతిం (మనుః)

వి. వి. యల్.

—♦ ఆంక్షపత్రికలవిషయమైన లాసాయంటు ♦—

[టం. నాయనకాస్త్రిగారు, జిల్లాకోర్టుజడ్జరు, గుంటూరు, 29-6-1927 ఆం. వా. ట.]

బ్రాహ్మణులలో ... స్త్రీగాని పురుషుడుగాని యగమ్యుగమనముచేసినను వ్యతిరేక రించినను... రిసంగూడని పదార్థములను భక్షించినను... బ్రాహ్మణుల సదాచారము మాని చేసి దురాచార్యుడైనను క్రాద్ధములు మానినను సమావాస్యకర్షణములు మాసినను సంధ్యా వందన బ్రత్పయజ్ఞములు మానినను గోర్తులో దప్పసాక్ష్యము పలికినను కూసీనేరములు చేసి మరణదండన తప్పించుకొని కొద్దికాలము శిక్ష యనుభవించినను మఱి యేనేరమున కయిన శిక్షయనుభవించి యిట్లుచేరినను ... సభవారు బహిష్కరింపవచ్చును... గోర్తులో శిక్ష విధించియుండిన సాజ్జిమెంటు సాధారణముకొని వేరుగా విచారణచేయ ననవలయులేకుండ... తీర్మానించి మతాధిపతులకు రిపోర్టుచేసి యాంక్షపత్రిక తెప్పించవచ్చును. ఇందులో డెఫర్మేష నేమియు లేదు... దావాచెల్లదు. దావారాకుండ... నిందితుడు డిఫెన్సు చేసివాడని బ్రాహ్మణు డెవరైనను సరియే, ఫిర్యాదుచేయవలెను. ఆఫిర్యాదును... సభాపతి బ్రాహ్మణసమాజేకము చేసి విచారణకు వాయిదా నిర్ణయించి యావాయిదా కానిందితుని హాజరుకావలసినదిగా రిజిస్టరుక్రమము పంపవలసినది. ఆవిచారణసభకు... బ్రాహ్మణుల దప్ప నితరకులస్థుల రాసీయంగూడదు... రాసిచ్చినయెడల డెఫర్మేషన్ సంభవించును... నిందితుడు హాజరైనచో నేరముసంగతి .. చెప్పి... చెప్పెడిసమాధానమును వ్రాసికొని యందులో నాయనను దస్కతుచేయువన వలెను... సభకు వచ్చినను సరియే, నోటీసు చూచుకొని రాకపోయినను సరియే. అతడు చేసిన తప్పునుగురించి సాక్ష్యము విచారించి కై ఫీయతులను సభాపతి వ్రాయవలెను. ఆసాక్షుల నానిందితుడు క్రాసు చేయుట కవకాశ మియనవలెను ... ఈక్రరసాక్ష్యముకూడ నతడు కొరుకొనిన ... విచారించవలెను ... తర్వాత... సభలోనుండు బ్రాహ్మణులు ... ఆధికసంఖ్యాకుల యభిప్రాయప్రకారము ... తీర్మానము చేయవలెను. ఆతీర్మానములో నాసభయం దుండువారందఱును దస్కతు చేయవలెను. చేయనివారి డేరుట లేదన్నారనికూడ వ్రాయవలెను. ఆ... తీర్మానము.. నిందితుని కప్పుడే.. సభాపతి చెప్పవలెను... మతాధిపతి కాంక్షపత్రికనిమిత్తము .. రిపోర్టుచేయవలెను... వచ్చిన నాయాంక్షపత్రికను నిందితునికి రిజిస్టరుపోస్టుకవరు ద్వారమున... పంపవలెను... కార్డు ద్వారమునం బంపంగూడదు ... ఈ ప్రకారము జరుపుచో నాంక్షనుగురించి సివిల్ ... క్రిమినల్ చెల్లదు. రాజమండ్రిలో . స్వామిలవా రాంక్షపత్రికను బోర్డుకార్డుద్వారమునం బంపించుట ... మదరాసు హైకోర్టువారు జరిమానా వేసినారు. కవరులో బంపుచో నేరముకాదనికూడ దీర్పు చెప్పినారు. ఆంక్షపెట్టెడి యధికారము కులమువారికి మతాధిపతులకు నున్నదనికూడ దీర్పుచేసినారు... ఆంక్షపత్రిక నితరకులస్థుల యెదుట బ్రచురపరచిన.. నేరము... ఏకులమువా రాకులస్థులను మాత్రము పిలిచి సభచేసి నిందితుడు ఆంక్ష కిర్కడని తీర్మానించి... న నేలాటితప్పు లేదు.. దోషికానివానిని దోషియయినట్లు సాక్ష్యమునుబట్టి... తీర్మానించినను సభవారికిమాటరాదు. ఈప్రకారము క్రిమముగా విచారణ చేయక... నిందితుని దోషియని యాంక్షలో నుంచుచో మాత్రము ... డెఫర్మేషన్ ... కావచ్చును. కనుక నేనువ్రాసిన యంశములను గమనించి... నడచుకొందురుగాక.

క. కందుకములతో నంగణమందున్ బాలకుడు లీల నాడెడుగతి న
 క్కేందువులతోడ నాకసము దీతఁడు కీడసల్పునట్లు వెలుంగున్.

తే. సకలజీవప్రభేదముల్ సమయఁజేయు
 కాలపురుషుండు కల్పాంతకాలమందు
 సర్వభూతాస్థిమాల లాచరణమస్త
 కమును ధరియించి బహువిలాసములఁజొపు. 232

తే. ఈనిరంకుశచరితు నెమ్మేనినుండి
 ప్రళయమందున వెలువడు వాయువులకు
 జ్వలమై రేణురూపమై స్వర్ణశిఖరి
 వై కెగయు భుజవత్ప్రంపుఁ బట్టవోలె. 333

మ. ఇతఁడే రుద్రుఁ డితఁడే పద్మజుఁ డితఁడే విష్ణుఁడున్ వాసవుం
 డితఁడే పావకుఁ డీతఁడే యముఁ డితఁడే కొణపుం డీతఁడే
 యితఁడే సాళి యితఁడే వాయువును విత్తేశుం డితఁడే శివుం
 డితఁడే యై తుది సర్వశూన్యము నితఁడే యాను మానీశ్వరా !

కం. అంబుధి తనయంద యజ
 స్రంబు తరంగముల సృష్టిసలిపి యడఁచుచం
 దంబున నీతఁడు బహుస
 గ్గంబులఁ గల్పించి లయముగావించు వడిన్. 335

కం. వితత మహాకల్పాఖ్య
 క్షితిరహములనుండి పూర్వగీర్వాణసుర
 ప్రతతు లనుచక్రవర్తముల
 నితఁ డనిశము రాల్పుచుండు నిధచరితా ! 336

ఉ. వేలవధూతజాతములవేరిటి దోమలపిండులోపలన్
 జాలఁగ ఘుంఘుమధ్వనులు సల్పుచునుండఁగ శీర్ణవృంతమై
 రాలెడు పద్మజాండనికరం బనుపండిన మేడిపండ్లకున్.
 గాల ముదుంబరత్వమునఁ గ్రాలుచునున్నది భూసురోత్తమా !

తే. సకలజీవక్రియాప్రియంసహితుఁ డగుచుఁ
 జిత్కళాజ్యోత్స్నచే వికసించియున్న

దృశ్యసత్తాకుముద్వతి తెలివిగనుచుఁ

కాలపురుషుండు మోదంబుగాంచుచుండు.

338

కం. అమితోన్నత మగు నిజదే

హమున కనంతావ్యయాత్మ యనుదృఢపీఠం

బమరిచికొని యీశాలుం

డమలాశయ ! సుస్థిరత్వ మంది వెలుంగుఁ.

339

కం. తనగర్భంబున లీనత గనినయసంఖ్యాకజీవఘనతరసంసా

రనికాయపారభారంబున నితఁడు ప్రతిష్ఠితత్వమున విలసిల్లుఁ.

340

ఉ. ఒక్కెడ నల్లనై తనరుచుండును సంతతకాంతిమంతుడై

యొక్కెడ రాజిల్లు, మఱియు నొక్కెడ రెండును లేకయుండు, నీ

ఫక్కిని బెక్కుభంగుల స్వభావము వ్యక్తముగా నొనర్చుచు

డక్కరియైన కాలుండు కటా! భవనంబుల మోసగించెడిఁ.

341

ఉ. భేదమునందఁ డెప్పుడు, సుఖంపఁ డొకప్పుడు, నెట్టివారివై

నాదర మింత చూపఁ, డుదయాస్తమయంబు లెఱుంగఁ, డెద్ది యకాఁ

గాదనఁ, డేడకీని యరుగం, డెటనుండియు రాఁ, డనాస్థితఁ

బోడిగొనుఁ దనంతఁ దను, బూనఁ డహంకృతి యించుకేనియుఁ.

కం. మునివర ! రే లనుపంకం

బున నొప్పుచు మొగులులేంటఁ బొల్పారు భగ

త్వము కెందోవ లనిశంబును

దన రూపనుకొలనియం దితఁడు మొలిపించుఁ.

343

తే. కృపణశేఖరుఁ డీతండు కృష్ణపక్ష

రజనివేరిటి జీర్ణమూర్తని భరించి

మేరుగిరిచుట్టు రాలు తేజోరజంబు

నూడ్చికొని పోగుచేయుచునుండు నెప్పుడు.

344

చం. జగమను జీర్ణసద్మమున సంయమినాయక! కాలపురుషుం

డగణితజీవకర్మనిచయాంగుళుల రవివేరిదీప మి

మ్ముగఁ గొని సారెసారెకును మూలమూలల దేవులాడు, నే

మి గలదో యేడ నంచు మితిమీరిన లాభ్యమునం జరించుచుఁ.

ఆ. పగలు లనెడి తెప్పపాటులు గల్గిన
సూర్యలోచనమునఁ జూచి చూచి
జగదరణ్యపక్వ దిగధీశఫలముల
మించువేడ్క నారగించు నితఁడు. 346

తే. లోక మనియెడు ప్రియింటిలోనఁ జెదరి
పడిన సజ్జనమణులను వరుస నేటి
భయదకోటర విగుమృత్యువదన మనెడు
బరిణెయం దుంచు నితఁ డతిభద్రముగను. 347

కం. గుణపూరితమై తనరెడు
జనమణిమాలికల నితఁడు సద్భూషణుగాఁ
దనమేనఁ దాల్చి మరలఁ
దనయంతన త్రొంపివైచుఁ దాపసముఖ్యా! 348

కం. దినహంస లనుసరింపఁగ
ఘనతారాకేసరములఁ గడునొప్పెడు రే
లనుకలువపూలదండలఁ
దన ముంజేకడియముగ నితఁడు ధరించుక 349

తే. జగములనియెడు మేఱలఁ జంపునట్టి
కటికవాఁ డనఁబరగు నీకాలపురుషుఁ
డాకసంబను సూనగృహంబునందుఁ
బడినయుదుర క్తకణము లెప్పుడును నాకు. 350

ఉ. యోగివ రేణ్య! యశావనపయోచహసోముఁడు జీవితాఖ్యపు
న్నాగమహాగ్రీకేసరియు నాఁ దనరారెడు కాలనామకుం
డౌ గడిదొంగ పెద్దయనకల్పమునాక సమ స్తవస్తువుల
తాఁ గనుమూసి ముచ్చిలు సతంబు నిమేషమునకొ బ్రవీణతక.
వ. ఈరితిఁ గాలపూరుషుండు. 352

తే. అఖిలభూతౌఘముల మృత్యుముఖమునందు
లీలఁ బడవైచు సంవర్తకేళిదేలి
భావములు లేక భావావభాసక మగు
నాత్మచేతనె రిమియించు నాత్మయందు. 353

తే. ప్రళయమం దిట్లు విశ్రాంతి వడసి మరల
సర్గకాలంబు చనుదెంచ సర్వమునకుఁ
గర్త భోక్తయు సంహర్త స్మర్త యనఁగ
నఖిలభావంబులును దాన యధిగమించు. 354

తే. తన రహస్య ముదెట్టివేత్తలకు నెఱుంగ
రాకయుండఁగ సుఖగదుర్భగములైన
రూపములఁ బ్రకటించుచు గోపనంబు
నేయుచు లోకమున విలసిల్లు నితఁడు. 355

వ. దేవా! ఉద్భటవిలాసుండును నిరస్తపకలాపదుండును నచింత్యపరా
క్రముండును నగు నిక్కాలాఖ్యరాజపుత్రుండు జగదరణ్యంబున
ముగ్ధదీనంబులగు భూతమృగంబులతోడ మృగయావిహారంబు
సలుపుచుండునట్టియొడ. 356

కం. భీకరబాడబకలితం
దౌ కల్పమహాద్ధి యీనృపాత్మజునకు సు
శ్రీకర కమలవిలసితం
దౌ కేళాకూలియగుచు నమరు నొకయెడఁ. 357

తే. ఆమలకటులిక్తరుచులచే నమరు భూత
ము లనుకమ్మనియూరుగాయలును దుగ్ధ
దధిజలధులును గల జగత్కల్పములను
జలిది గుడుచు నితండు వాచయమేంద్ర! 358

తే. చతురసంచారశాలిని సర్వమాతృ
గణసమన్విత భూతౌఘఘాతని యగు
చండి యీతనికే బ్రీయసహచరియయి
తిరుగు సంసార కాననాంతరమునందు. 359

కం. రసయుతము లలితకైరవ
విసమహాకల్పారజాలవిలసిత మత్కు
ల్లసితమునై యెసలారెడు
వసుధ యితనిచేతిపానపాత్ర మగుఁజూచి. 360

—• స్వీయవాణీ ప్రశంస •—

ఉ. ఆదియతీంద్రుకూర్మి నుతి కర్ణములై మధురంబులై కడున్
స్వాదువులై చెలంగు మృదువాక్కునుమంబులు గల్గి ప్రాథమా
నాదు కనత్కవిత్వమును నాకమహీరుహరాజ మింక నా
మోదపరంపరన్ సతతమున్ సుమనస్సుల కిచ్చుంగావుతన్.

9

సీ. ఆమోదసంయుతంబైన కస్తూరిచే
తగురితి నెయ్యది పొగడబడెడు
సమ్యగామోదమా చందనదువుచేత
ఎన్ని యెంతయును శ్లాఘింపబడెడు
సుందరసామోద మందారములచేత
హితమైన సృతి నెద్ది యెన్నబడెడు
సామోదకాశీర సముదాయములచేత

లీలమై నెద్ది లాలింపబడెడు
అట్టి దోషోష్ఠితంబైన యస్మదుక్తి
కరుణమాలిన దుష్కవిగణము బలిమి
వికృతగావించు నక్కటా వితగ మ్లేచ్ఛ
గణము దోషోష్ఠితంబైన గవినిబోలి.

10

చం. పరుల శ్రమంబు గుర్రెఱిగి వారి మృదూక్తుల ముత్తీయంబుల
ట్లలుత ధరించునట్టి కరుణాభువులుం గల గుర్వి, ఏటి కీ
విరివివిచార? మట్టి రొకవేళ సులభ్యులు గాకయుండినన్
గురుడు దయాసముద్రుడు. కనుం బ్రమదంబును నాతఁడేనియున్.

సీ. శంకరగురు గుణస్తవము మొదలుపెట్టి
పద్మార్థమున భంగపడిరి కొంద.
అర్ధార్ధరచననే యక్ష రాల్ తోడక
మఱికొంతమందితా ర్విలుగబడిరి
తాదృక్స్థితిని సల్ప దలకొంటి నిపుడునే
నింతకంటెను మాధ్య మేమిగలదు ?
మునిమాపువేళ న వివచనీధి మనుచు నా
సందంబొసంగెడి చందమామ

నట్టె హస్తాంబుజంబున బట్టెబోవు
మేలి గుజ్జెనగూళ్లను మెసపుకొనుచు
జననిచంకను వసియించు చంటివిడ్డ
సాహసంబున కీడు నాసాహసంబు.

12

ఉ. ఐనను మూగవాండ్రు గర మాదృతి మంచి ప్రసంగకర్తలం
గా నొనరించుచుం గలశకంధితరంగవిలాససంపదల్
పూని హరించు సద్గురుని భూరికటాక్షము లోలలాడ నా
పైని ఘటింపరాని బటువాంఛితమున్ ఘటియించు టబ్రమే ? 13

ఉ. భూరిగురుస్తవాప్తమగు పుణ్యవిశేషముచే నుదారయై
శారద నృత్యదీప్యరుని చారుజటాకుటి బాటునట్టి భా
గీరథి నీరపూరముల గీటడంగించెడి స్వీయవాష్పర్క
నా రసనాగ్రపీఠమున నర్మిలి వర్తిలజేయుఁగావుతన్. 14

ఉ. ఎక్కడ నేను ? నీచను. మఱెక్కడ శంకరసచ్చరిత్ర ? మే
నెక్కడనో గడించు యశ మేటికి మాపెద ? రభిలోన న
న్నక్కట ! ఏలముంచెదరటం చెటో పర్విడు వాక్కుఁ బ్రాజ్ఞు లి
ట్లెక్కుతెయందు దింపిరి. యతీంద్రుమహాత్మ్యము చిత్రమయ్యెడిన్.

సీ. ఎందలి నుడులు దూక్షై కాక్షరములు న
సారంబులు నిఘంటుశరణములును
జౌణాదికప్రత్యయము లెందుఁ బెక్కులు
క్రాలు నెద్ది యజంతకతినమగుచు
ఎద్దాని నడకయే హెచ్చుతగ్గుగనుండు
కష్టంపు టల్లికగలది యెద్ది
దూరాన్వయంబులం దోరమై యెయ్యది
దుర్భేద్య యగుచుండా దోచుచుండు

అజ్ఞతతి భ్రమించి యర్థంబుదా వర్తి
ఁజుచు దేని కట్టి పాడులైలి
అస్మదుక్తి కేడ నభ్యాసమానోయం
చధికభయముగలుగు నకట ! నాకు.

16

సీ. వర్ణింపఁబడి భగవత్పాదసంజ్ఞఁడౌ

అల మహేశుం డెందుఁ జెలఁగు మిగుల

రహి శాంతిసంజ్ఞికరసమ యెచ్చోటను

తా మొట్టమొదటిదై తనరుచుండు

అక్కడక్కడ దేన నద్భుతశృంగార

కరుణాదిరసములు గలిగియుండు

ఎచట ననాదియై యెఱుగునట్టి యవిద్య

పెళ్ళునఁ గూలుతు పెద్దఫలము

అట్టికృతిని రచించుచున్నట్టి దిట్ట

ధన్యుఁ డీకవి. మఱియు సన్మాన్యుఁ డెందు.

ఈకృతింగల పారస్వ మెఱిగి తనియు

వారలును ధన్యులగుదురు వసుధలోన.

17

— ♦ దేవతలు కైలాసమునకుఁ బోవుట ♦ —

చం. జగముల మూట సంతతముఁ జాలకృపామతి సంచరించుచున్

మిగిలెడి నారదాఖ్యముని మేదిని కొక్కడ నేగుదేరఁగా

అగుపడె నాగమోక్తవిధు లాదృతి సల్పుచు వేదబాహ్యమై

నెగడెడి నాల్గువర్ణముల నీచజనవ్రజ, మంతఁ జెచ్చెరన్

18

కం. చుఁ బ్రహ్మకడకుఁ దన్నుని

వినిపించి యుదంతమంత విధుశేఖరుఁ డీ

పనికిఁ బ్రతిక్రియసలిపెడు

వెనుదియక చనుమటంచుఁ బ్రేరేపింపన్.

19

తే. కదలి పురుషవాతముఖ్యులఁ గలసి యతఁడు

తీవిఁ కైలాసగిరినుండు దేవదేవు

నొగిసమీపించె నుదయాదినిొప్పు చంద్ర

బింబముం బ్రీతిమై సమీపించినటుల.

20

ప. ఇట్లు సమీపించి త త్పదాశివముఖపంక్తజంబు నిజాగమనప్రసన్నం

బగుటంజేసి యభిమతార్థసిద్ధి యగుట యూహించి నమస్కరించి

ముకుళితకరకమలుండై యిట్లు విన్నవించె.

21

తే ఆర్య ! మామేలుగోరి జనార్దనుండు
మోసపుచ్చుచు బౌద్ధసమూహములను
తాను బుద్ధశరీరంబు దాల్చియుండు
తెల్ల విజ్ఞాతమే భవద్భద్రయమునకు.

22

సీ. అరయంగఁ బూర్వమం దస్మద్ధితార్థంబె
వంచిం చె దైత్యుల వనజనయనుఁ.
దైనను దద్రచితాగమంబులె ప్రబ
లాధారముగఁ గొంచు నధికనియతి
కర్మాదికంబులఁ గడుఁ బ్రతిపాదించు
శాస్త్రంబు నిందింపసాగి మిగుల
వ్యాపించినారు తద్వసుమతీభాగంబు
బహుళదుర్మాన్యులై బౌద్ధజనులు
రాత్రిభాగమెల్ల రహి నంధకారంబు
కరము వ్యాప్తమైనతెరువుదోష.
ప్రభుడ వీవె వారి బల్మిమై మాయంప
కమలహితుఁడు గాఢతమముమాడ్కి.

23

తే. బ్రహ్మవిద్వేషులై నిందపాలునేసి
రలఘు వర్ణాశ్రమాచారములనుగూడ.
ప్రభువరా ! తిట్టసాగిరి ప్రబలి శూత్రులు
బ్రతుకు దెరువుగఁ గల్పింపబడియెననుచు.

24

కం. ఒకఁడేని సన్న్యసింపం
డొకఁడేనియు సంధ్యవార్వఁ డొక్కడ నేనిక
సకలజనుల్ పాపండుత
సుకముగఁ జేకొనిరి యెంతచోద్యమొ వింటే ?

25

కం. కృతురూపాక్షరయుగళము
క్షితి వినబడ మూసికొందురై చెవులక మనుజుల్.
కృతువు లిక్కెట్టుల జరుగును ?
కృతుభజి లనుమాట యెటులఁగలుగును మాకు ?

26

- ౧ మెదక్ కిషకరావు దేశములుగారు, నల్లపల్లి.
 ౨ వావిళ్ళ వెంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, చెన్నపట్టణము.
 ౩ తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణము, దుగ్గిరాల.
 ౪ తిరుమలనల్లార్ చక్రవర్తివరదాచార్యుల ఆయ్యవార్లంగారు,
 శాతాపురము.

- ౫ రాయచూరి బండేరావుగారు, అయినాపురము.
 ౬ రాజా మంత్రిప్రగడ రాఘవరావుగారు - లింగిరి.
 ౭ చిక్కరాజు మట్టపల్లిరావుగారు - చెలకుర్తి.
 ౮ నాదరగుల్ సంగమేశ్వరరావు దే॥ గారు శ్రీశ్రీ జగద్గురు
 పుష్పగిరి సంస్థానపు పేజంటు.
 ౯ అద్దంకి ... తిరువేంగడతాలదేశికాచార్యులయ్యవార్లంగారు.
 తక్కెళ్ళపాడు

- ౧౦ మియ్యాపురం రామకృష్ణారావుగారు, కొల్లాపురం.
 ౧౧ మల్లాది నరసింహమూర్తిగారు, స్త్రీడరు, గురజాల.
 ౧౨ కురికాల వెంకటేశ్వరరావుదేశములుగాగ, పులిగెళ్ళ.
 ౧౩ రాజా మంత్రిప్రగడ వెంకటహనుమంతరావుగారు, లింగిరి.
 ౧౪ జింకా వెంకటసుబ్బారావుగారు, వకీలు, గురజాల.
 ౧౫ వద్దిరాజు సత్యనారాయణరావుదేశసాంధ్యగాగ, మేడిపల్లి.
 ౧౬ గొట్టెపర్తి సుబ్బారావుగారు, వకీలు, సింగరేణికాలిరుసు.
 ౧౭ మారేపల్లి వెంకటకీషకరావు, మాధవరావు దేశములుగార్లు
 కాకర్లపల్లి.

- ౧౮ దంటు లక్ష్మీనరసింహముగారు - సుద్దపల్లి.
 ౧౯ మద్దుల సాంబయ్యగారు - పొగాకుకంపె - పగచూరు.
 ౨౦ ముద్దు చంద్రయ్య, మారేపల్లి మారుతిరావు దేశములుగార్లు
 కొత్తపల్లి.

- ౨౧ రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు, ప్రొఫెసర్,
 యూనివర్సిటీ కాలేజి, హైదరాబాదు.
 ౨౨ వెనక వెంకటరెడ్డి దేశములుగారు, పుల్లారెడ్డిపల్లి.
 ౨౩ గడ్డం వెంకటనరసింహరెడ్డి దేశములుగారు, చెలుకుపల్లి.

అభినవసరస్వతి

సంపాదకుడు - నాగరఖండస్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఇది యొకమాసపత్రిక. ఇందు వర్ణాశ్రమధర్మబోధక గ్రంథములును విమర్శనము
జను వ్యాసములును బ్రకటింపబడును. చందా సం॥ 1 రీ య 3-0-0

ఈ కార్యస్థానమున వెలకు దొరకు పుస్తకములు.

1 విరూపాక్షసీతగురువరంబర	...	0	2	0
2 నీతిగీతలు (సుమతీశతకము, దానిశ్లోకములు)	...	0	2	0
3 వాసంతికాపరిణయ నాటకము	...	0	4	0
4 కరిణీశోధారిణి [ప్రాచీనపృబంధము]	...	0	4	0
5 విశ్వబ్రాహ్మణబృఖండనము, బ్రాహ్మణబృహిచారము	...	0	2	0
6 వత్సలనీతిశతకము	...	0	1	0
7 నర్సారావు పేట శతావధానము (తిరుపతివేంకటేశము)	...	0	3	0
8 సంగదోషము	...	0	3	0
9 చక్రవర్తిబహుచారము	...	0	2	0
10 పురశ్చరణము	...	0	2	0
11 విగ్రహారాధన ఖండనఖండనము	...	0	4	0
12 స్వర్ణకారవ్యవహారము	...	1	8	0
13 కుఠాంధ్రహరిశ్చంద్ర చరిత్రము	...	0	10	0
14 సూతసంహిత (అంధ్రము)	...	2	0	0
15 భారతీయబ్రహ్మసూత్రము (విశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి)	...	0	4	0
16 ధర్మనిర్ణయము	...	0	4	0
17 అశ్వుశ్చ తానివారణఖండనము (మల్లాదిరామకృష్ణవచనములు గారు)	...	8	0	0
18 స్కాండమహాపురాణాంతర్గత నాగరఖండము (౧ సంపుటము)	...	1	0	0
19 టా నాగరఖండము (౨ సంపుటము)	...	1	8	0
20 డిటా నాగరఖండము (౩ సంపుటము)	...	1	8	0
21 డిటా నాగరఖండము (౪ సంపుటము)	...	1	8	0
22 చల్నాటివీరచరిత్ర	...	0	12	0
23 ఆరోగ్యభాస్కరము	...	0	8	0
24 భాగవతరహస్యములు	...	0	4	0
25 సోమేశ్వరశతకము	...	0	2	0
26 జాతకచర్య (స్వకీయులచరిత్ర)	...	1	8	0

అభినవసరస్వతి కార్యస్థానము, జానపాడు, పిడుగురాళ్లపాడు,
గుంటూరు జిల్లా.